SUOMEN EV. LUT. KIRKKO
EV. LUTH. KYRKAN I FINLAND
Kirkkohallitus
Kyrkostyrelsen

27.2.2024

Asiantuntijalausunto

Asia: KAA 6/2023 vp Rikkomaton - kielletään eheytyshoidot

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallitus kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi Rikkomaton – kielletään eheytyshoidot -kansalaisaloitteeseen liittyen.

Kansalaisaloitteen tavoitteena on kieltää hoidot, jotka tähtäävät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen niin kutsuttuun "eheyttämiseen" eli seksuaalisuuden muuttamiseen heteroksi ja/tai sukupuolen muuttamista cissukupuoliseksi. Kirkkohallitus pitää kansalaisaloitteen tavoitetta yleisesti kannatettavana. Aloitteessa kiinnitetään tarpeellisella tavalla huomiota toimintaan, joka altistaa ihmisarvon loukkauksille sekä henkiselle ja hengelliselle väkivallalle. Aloitteessa on ilmaistu tärkeä tavoite yksilön itsemääräämisoikeuden toteutumisesta sekä seksuaali- että sukupuoli-identiteettinsä että uskonnollisen vakaumuksensa osalta.

Tutkitun tiedon perusteella seksuaali- tai sukupuoli-identiteettiä ei voida muuttaa eheytyshoitojen kaltaisilla toimenpiteillä. On myös tutkimusnäyttöä siitä, että eheytyshoidot aiheuttavat pitkäaikaista haittaa sekä kuormitusta yksilön mielenterveydelle. Riskinä on myös, että identiteettiään pohtivat jäävät ilman asianmukaista tietoa ja tukea, eivätkä siksi voi toteuttaa perusoikeuksiaan. Toisaalta on syytä nähdä, että tutkittua tietoa on edelleen tarjolla varsin rajallisesti, varsinkin Suomeen tarkentuvaa tutkimusta.

Eheytyshoidot näyttäytyvät osana sateenkaari-ihmisten syrjinnän pitkää historiaa. Nämä menetelmät vaarantavat ihmisoikeuksien toteutumista, ja niillä voi olla vakavia ja pitkäaikaisia vaikutuksia kohteena olevan hyvinvoinnille ja mielenterveydelle. On huolestuttavaa, että sateenkaarinuorilla väkivallan kokemukset ovat kouluterveyskyselyn mukaan yleisiä ja esimerkiksi masennusoireet yleisempiä kuin muilla nuorilla. Kirkko näkee tärkeänä laadukkaan ja tietopohjaisen sukupuoli- ja seksuaalisuuskasvatuksen, joka tukee nuoren osallisuutta ja yksilöllisen identiteetin kehitystä. Eheytyshoidoissa on riskinä valta-asemien väärinkäyttö sekä tosiasiallisen ja aidon vapaaehtoisuuden puuttuminen.

Kirkossa katsomme, että kaiken kirkon toiminnan, ja aivan erityisesti kasvatustoiminnan sekä sielunhoidon tulee tukea yksilön tasapainoista kasvua ja kehitystä. Jokaisella on oikeus tulla hyväksytyksi ja tunnustetuksi omana itsenään. Jokainen ihminen on Jumalan silmäterä ja hänelle rakas. Kirkon ja kaikkien sen yhteisöjen tehtävänä on tukea ja mahdollistaa yksilöllinen ja turvallinen kasvu yhteisön jäsenenä.

Kirkon arvoja ovat usko, toivo ja rakkaus. Kirkossa sitoudumme kokonaisvaltaiseen turvallisuuteen, jolloin kirkon ja seurakuntien tulee olla ihmisille turvallisia kaikilla tasoilla: fyysisellä, henkisellä, hengellisellä, sosiaalisella, emotionaalisella ja seksuaalisella tasolla. Oikeus kokonaisvaltaiseen turvallisuuteen koskee sekä seurakunnan työntekijöitä, että seurakuntalaisia ja muita toimintaan osallistuvia ihmisiä.

Suomen ev.lut. kirkko
Ev. luth. kyrkan i Finland
Kirkkohallitus / Kyrkostyrelsen

Eteläranta 8 / Södra kajen 8
PL 210 / PB 210
00131 Helsinki / Helsingfors

vaihde / växel 09 18021
kirkkohallitus@evl.fi / kyrkostyrelsen@evl.fi
evl.fi

Y-tunnus / FO nummer 0118950-3
IBAN: FI47 8000 1000 0676 87
BIC: DABAFIHH

Sukupuolen ja seksuaalisuuden kysymyksissä kirkon keskeisimpiä asiakirjoja ovat Suuri Ihme – Rippikoulusuunnitelma 2017, Rakkauden lahja. Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta (2008), Turvallinen seurakunta -linjaus (2019) ja sitä päivittävät verkkosivut (https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/turvallinen-seurakunta) sekä Sateenkaarinuorten hyvinvointi seurakunnassa (2021). Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen ihmisoikeusperustaiseen kohteluun Kirkkohallituksen virastokollegio otti kantaa antaessaan 24.11.2022 vastauksen eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan kirjalliseen asiantuntijalausuntopyyntöön translaista eli Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 189/2022). Eheytyshoitojen kriminalisointia ajatellen huomionarvoinen on myös raportti Kirkko ja hengellisen väkivallan ratkaisut (2020). Raportissa määritellään hengellisen väkivallan käsitettä sekä jäsennetään väkivallalle altistavia piirteitä uskonnollisissa liikkeissä.

Piispainkokouksen hyväksymä Suuri ihme – rippikoulusuunnitelma 2017 ohjaa rippikoulujen sisältöä ja toteutusta seurakunnissa ja kristillisissä järjestöissä. Suunnitelman mukaan turvallinen rippikouluryhmä on yhteisö, jossa nuori saa olla luottaen siihen, että häntä kunnioitetaan, rakastetaan ja suojellaan juuri sellaisena kuin hän on. Turvallinen rippikoulu edellyttää riittävää ymmärrystä sukupuolisensitiivisyydestä. On tärkeää tietoisesti huomioida se, että nuoret, heidän perheensä ja todellisuutensa ovat monenlaisia. Kirkossa ei haluta sulkea ketään ulkopuolisiksi.

Rakkauden lahjassa piispat korostavat lapsen ja nuoren kasvurauhan merkitystä sekä sitä, kuinka kaikkien ihmisten yhteiselämää koskevat samat lähimmäisyyden ja toisen asemaan asettumisen periaatteet. Puheenvuoro näkee ilmeisenä sen, että Raamatun syntyaikana ei tunnettu homoseksuaalisen taipumuksen syntyyn vaikuttaneita tekijöitä samalla tavalla kuin nykyään.

Kirkko ja hengellisen väkivallan ratkaisut -rapotti (2020) kokoaa yhteen tapoja, miten yhteisöissä voitaisiin ehkäistä, puuttua ja ratkoa hengelliseen väkivaltaan liittyviä ongelmia. Joskus uskonnolliset yhteisöt pyrkivät pitämään omat tapahtumansa sisäisinä asioina, ja väkivallan kohteet eivät välttämättä miellä olevansa väkivallan kohteina tai halua tai tiedä kenelle asiasta voisi kertoa. Hengellisen väkivallan riski on sitä suurempi, mitä tärkeämpää uskon perinteessä on oikean ja vääränlaisen hengellisyyden määrittely ja niihin liittyvien palkintojen ja rangaistusten läsnäolo. Mekanismia vahvistavat yhteisöllisyyden korostaminen sekä eksklusiivisuuden ja autoritaarisuuden piirteet. Niin kauan kuin uskonnollisissa yhteisöissä on näitä piirteitä, niissä on myös hengellisen väkivallan mahdollisuus.

Turvallinen seurakunta -linjauksen mukaan seksuaalinen turvallisuus merkitsee sekä fyysisen että henkisen tason turvallisuutta: mahdollisuutta luottaa siihen, että on toisten ihmisten kanssa turvassa ja tulee omana itsenään suojelluksi ja kunnioitetuksi. Kypsä ja terve seksuaalisuus sisältää rakastavan ja hyväksyvän suhtautumisen ihmisyyteen, identiteettiin, sukupuolisuuteen, ruumiiseen ja seksuaalisuuteen. Se merkitsee aina omien ja toisen ihmisen ihmisyyden ja rajojen kunnioittamista sekä sanojen että tekojen tasolla. Tämä sisältää ihmisen kohtaamisen kunnioittavasti riippumatta esimerkiksi hänen seksuaalisesta suuntautumisestaan tai perhetaustastaan.

Julkaisussa Sateenkaarinuorten hyvinvointi seurakunnissa (2021) otetaan torjuva kanta eheytymiseen tähtäävään toimintaan. Julkaisu pohjautuu yhdysvaltalaisen psykiatriyhdistyksen julkaisuun ”Group for the Advancement of Psychiatry: Faith Communities and the Well-Being of LGBT Youth” vuodelta 2020. Mukaan on liitetty tuoretta suomalaista tutkimustietoa sekä kirkon ja seurakuntien linjauksia ja toimintatapoja. Julkaisussa todetaan muun muassa, että sateenkaarinuorten hyvinvoinnille aiheutuu erittäin vakavia riskejä, jos vanhemmat, terapeutit, sielunhoitajat tai uskonnollisen yhteisön jäsenet yrittävät muuttaa nuoren sukupuoli-identiteettiä tai seksuaalista suuntautumista. Seurauksena voi olla masennusta ja itsetuhoisuutta. Muuttamiseen tähtäävän toiminnan hyödyistä ei ole näyttöä.

Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 189/2022) käsittelyn yhteydessä Kirkkohallitus kiinnitti huomiota siihen, kuinka yhteiskunnassa esiintyy vielä paljon vanhentunutta tietoa ja väärinymmärryksiä seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuolen moninaisuudesta. Vanhentuneen tiedon ja väärinymmärrysten aiheuttamaa kärsimystä voidaan lievittää ja korjata jakamalla luotettavaa tietoa. Kokonaisvaltainen näkökulma muistuttaa siitä, että vähemmistöihin kuuluvat eivät ole toiminnan objekteja, joille suunnataan tiettyjä palveluita. Lapset, nuoret ja kaikenikäiset kirkon jäsenet muodostavat kirkon ja kaikki suomalaiset yhdessä muodostavat suomalaisen yhteiskunnan. Teologisesti on kyse siitä, että jokaisessa ihmisessä Jumalan kuva ja kaltaisuus näyttäytyy yksilöllisellä ja persoonallisella tavalla. Oman itsenään jokainen ihmisyksilö on ainutlaatuinen ja arvokas kuva Jumalasta. Luomiskertomuksessa kerrotaan, miten Jumala lopuksi katsoi kaikkea luomaansa, ja kaikki oli hyvää (1. Moos. 1:31). Edistämällä aktiivisin toimenpitein ja koulutuksin tasa-arvoa ja kaikkien ihmisten asemaa kirkko kunnioittaa Jumalan luomistyön moninaisuutta ja rikkautta.